

Прикази

Reviews

Comptes rendus

Naumović, Slobodan. 2009. *Upotreba tradicije u političkom i javnom životu Srbije na kraju dvadesetog i početkom dvadeset prvog veka*. Beograd: Institut za filozofiju i društvenu teoriju – Filip Višnjić. 332 str.

Читалац ове изванредне књиге Слободана Наумовића стиче изузетно широк увид у то каква је била улога традиције у политичком и целокупном јавном животу Србије, претежно у периоду од 1985. до 1995. године. Наравно, ту су и компарације с примерима из 19. и 20. века, као и исцрпна теоријска разматрања.

Већ у **Уводу**, Наумовић наглашава да "узроке новог односа према традицији у политичком и јавном животу треба тражити у пракси њене инструментализације за остваривање националних и политичких циљева, а не у претпостављеном слому модернизације, неадекватности или, што је још мање смислено, одсуству политичке културе у Србији, нити у замишљеним тешко променљивим цртама српског националног карактера попут ауторитарности, патријархалности, нереклексивног традиционализма, и сличним у суштини расистичким концептима" (стр. 9). Дакле, основна хипотеза Наумовићевог истраживања је да је "неотрадиционалистичка реторика омогућила политичким актерима да се суоче са преовлађујућим политичким проблемима тренутка (кризом легитимитета комунистичког режима у стању разградње, потребом изналагања за-

једничког језика с растућим српским национализмом, против кога се комунистичка елита прво борила, а потом и покушавала да се стави на његово чело, потребом да се изнађе легитимизацијски оквир за започету политичку транзицију, потребом да се оствари припрема јавног мњења за рат итд.), и да је због тога имала пре инструментални него фундаментални карактер" (стр. 10). У овој књизи се, пре свега, говори о "*националној традицији, оној коју појединци који се поистовећују са одређеном нацијом сматрају симболом континуитета и идентитета те нације*". При томе, традиционализам се третира као "активна, афективна и вредносно мотивисана диспозиција ка различитим садржајима који се преносе међу генерацијама и доприносе одржању континуитета неког конкретnog друштва" (стр. 15).

На таквим истраживачким поставкама, Наумовић је, у следећем поглављу, приступио анализи ретрадиционализације политичког и јавног живота у Србији од 1985. до 1995. године. Грађу је пронашао у иступањима и програмима политичара и политичких странака, али и у књижевности. Следи тумачење употребе сељака и сељачке културе у политичкој комуникацији током 19. и 20. века, а онда и разматрање односа ретрадиционализације и политичке транзиције која, како Наумовић указује, почиње 1990., мада су се "неки њени аспекти наслућивали већ од 1987. године". Аутор посвећује

наредна три поглавља политичкој инструментализацији традиције, историјским и друштвеним основама традиционалистичких политичких покрета у Србији, као и употреби народских наратива о српској неслози и нејединству.

У **Закључку**, Наумовић констатује да је из вишевековне потчињености Срба страним елитама, "проишло непостојање старог режима који би се обнављао после револуције". Зато, "српска револуција" има "карактер ослободилачког рата од османског режима, а не социјалног преврата који сасвим преокреће односе између локалних друштвених слојева". Услед тога, српски неотрационализам не треба промишљати "као политички сан о рестаурацији развлашћене аристократије, већ пре као производ српске интелектуалне елите у настајању, која је идеје црпла из симболичког језгра које се састојало из историјских сећања о средњовековној слави, претварајући их у симболички инструмент за легитимисање свих оних жртава коју је једина постојећа социјална база новонастајуће националне државе – аутархично сељаштво – морала да претрпи" (стр. 299 – 300).

Такође, Наумовић описује однос српских парламентарних странака према употреби симбола као "*волунтаристички инструментализам*" који нарочито долази до изражаја приликом изборних кампања, веома важних догађања и "промене опште политичке оријентације странака". Тако је потврђена "инконзистентност односа српских политичких странака према традицији и традиционалним симболима", док је "традиционалистички фундаментализам" присутан само код маргиналних партија. Зато, Наумовић закључује да је његово истраживање потврдило

"онај део иницијалних хипотеза према којем неотрационалистичку реторику савремених парламентарних политичких странака у Србији треба тумачити као превасходно инструменталну, у смислу да је мотивисана политичким успехом за који се претпоставља да ће га донети употреба одређених традиционалних симбола и вредности" (стр. 301 – 303).

Ова књига несумњиво представља изузетно важан допринос српској етнологији/антропологији (што је потврђено и наградом "Душан Бандић"), а била би велика штета ако се за њу не би заинтересовала и међународна научна јавност. Зато се треба надати да ће овај будући класик српске политичке антропологије бити преведен на неке од светских језика.

Владимир Рубић

Ivan Kovačević. 2009. *Urbane legende. Ogleđi iz američkog folklorā.* Beograd: Srpski genealoški centar i Odeljenje za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu. Etnološka biblioteka knj. 39. 154 strana.

Knjiga *Urbane legende* dr Ivana Kovačevića predstavlja skup eseja o "klasičnim" urbanim legendama, koje su danas deo ne samo američkog već i globalnog folklorā. U uvodnom poglavlju *Proučavanje američkog folklorā u Srbiji* autor ukazuje na promene koje su se desile u naučnom radu u poslednjoj deceniji XX veka uspostavljanjem interneta kao globalne mreže (veliko povećanje dostupnih informacija i brzine njihovog pribavljanja) opisujući ih kao "povratak kabinet-skog rada". Razvoj informacionih tehnologija omogućio je istraživanje udaljenih delova sveta koji su ranije zbog finansijskih (pred)uslova uglavnom bili nedo-